

порівняння, аналіз, синтез, зіставлення, без яких неможливим є розвиток дитини в період шкільного навчання.

Подальших досліджень потребують засоби сенсорного розвитку дітей з урахуванням нових ігрових матеріалів, поєднання досягнень сучасних технологій у вправах на слухові й візуальні сенсорні еталони. Також за доцільне вважаємо відновлення народних ремесел у сенсорному вихованні й прилученні дітей до народної культури.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/2145-19>
2. Методика раннього розвитку Марії Монтессорі від 6-ти місяців до 6-ти років. За ред. В.Дмитрієвої. Київ: ВООКСНЕФ, 2019. 224 с.
3. Монтессорі М. Освіта і мир. Київ : ТОВ 7 БЦ, 2023. 166 с.
4. Новий стандарт дошкільної освіти <https://nus.org.ua/questions/novyj-standart-doshkilnoyi-osvity-vidpovidi-na-golovni-zapytannya/>
5. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Слово, 2019. 346 с.
6. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 5–6(7) років. Авт.-упоряд. М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. Харків: Видавництво «Ранок», 2012. 256 с.
7. Montessori M. Education for people. Montessori Padagogik heute. Frankfurt a. M. : Fischer. 1992. 160 p.

УДК 373.2.015.31

Дарія Труш

Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) "Рукавичка" Опорного закладу освіти "Хомутецька гімназія Миргородської міської ради Полтавської області"

Оксана Вільхова

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена актуальній проблемі формування сенсорно-пізнавальної компетентності, її складових та етапів розвитку, а також методів та засобів, найбільш ефективних для дітей раннього і дошкільного віку. Розглядаються практичні підходи до розвитку сенсорно-пізнавальної компетентності вихованців сучасних закладів дошкільної освіти. Аналізується цілеспрямована, послідовна робота над розвитком сенсорного та пізнавального досвіду дитини, що включає активну взаємодію з довкіллям і потребує системного педагогічного супроводу

Ключові слова: вихователі, формування сенсорно-пізнавальної компетентності, заклади дошкільної освіти, органи чуття, активність у пізнавальній діяльності

Постановка проблеми. Актуальність сенсорно-пізнавального розвитку дітей у сучасній дошкільній освіті є очевидною. Вона завжди була однією з ключових, однак сьогодні набуває ще більшої гостроти, оскільки сучасні вихованці все частіше отримують готові відповіді та шаблони замість самостійного сенсорного пізнання навколишнього світу. Це може призводити до зниження допитливості, слабкого розвитку мислення та недостатньої активності у пізнавальній діяльності. Формування сенсорно-пізнавальної компетентності у дітей забезпечує здатність сприймати,

аналізувати та інтерпретувати інформацію про навколишній світ через органи чуття, що є фундаментом для подальшого навчання, розвитку мислення та соціальної адаптації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж різного часу означеною проблемою займалися багато вітчизняних та зарубіжних дослідників. Жан Овідій Декролі наголошував на важливості сенсорного досвіду у навчанні, Марія Монтессорі розробила спеціальні матеріали для розвитку органів чуття, Фрідріх Фребель вважав гру основним методом навчання дитини.

Численні дослідження підтверджують, що сенсорно-пізнавальний розвиток у дошкільному віці, особливо у ранньому, має вирішальне значення для формування пізнавальних здібностей дитини. Саме в цей період закладаються основи майбутнього мислення, сприйняття, уваги та пам'яті. Сучасні науковці, зокрема, Г. Беленька, О. Брежнева, І. Барабашова, О. Внук, І. Григорчак, К. Крутій, Т. Тихоненко та ін. довели, що сенсорно-пізнавальна компетентність є основою подальшого інтелектуального розвитку, а її формування має бути системним і послідовним, відповідно до вікових особливостей дітей. У своїх наукових розвідках вони акцентують увагу на тому, що саме ранній вік є **сенситивним періодом** для розвитку сенсорних здібностей, коли мозок найбільш пластичний до впливу зовнішніх чинників; **розвиток органів чуття** (зору, слуху, дотику, нюху, смаку) безпосередньо впливає на формування уявлень дитини про навколишній світ; **дослідницька активність вихованців садочків** сприяє формуванню сенсорного досвіду та пізнавальних навичок.

Метою статті є аналіз специфіки формування сенсорно-пізнавальної компетентності дітей раннього і дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У перші роки життя дитина активно досліджує світ через зір, слух, дотик, смак і нюх. Саме в цей період відбувається накопичення сенсорного досвіду, який визначає здатність малюка розрізняти кольори, форми, розміри, текстури та інші характеристики об'єктів. Відповідно, створення сприятливого середовища вдома і у закладах дошкільної освіти для розвитку сенсорного сприйняття та когнітивних навичок дітей є одним із найважливіших завдань дошкільної освіти.

У Базовому компоненті дошкільної освіти України сенсорно-пізнавальна компетентність розглядається в межах освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Ця освітня лінія спрямована на формування у дітей уявлень про ознаки, властивості та відношення предметів і об'єктів навколишнього світу. Показником сформованості цих уявлень є здатність дитини застосовувати отримані знання у практичній діяльності, оволодіння способами пізнання дійсності, розвиток наочно-дієвого, наочно-образного та словесно-логічного мислення [1].

Також, згідно з Базовим компонентом, сенсорно-пізнавальна компетентність включає здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної та дослідницької діяльності. Таким

чином, Базовий компонент дошкільної освіти підкреслює важливість розвитку сенсорно-пізнавальної компетентності як основи для подальшого успішного навчання та адаптації дитини в суспільстві [1].

Сенсорно-пізнавальна компетентність у дітей починає формуватися з перших місяців життя і розвивається протягом усього дошкільного віку. Немовлята (від народження до 1 року) активно досліджують світ через органи чуття – зір, слух, дотик, смак та нюх. У цей період батьки повинні у роботі з дітьми повинні використовувати сенсорні ігри, маніпуляції з предметами, спостереження за навколишнім світом.

У період раннього дитинства (1-3 роки) дитина починає впізнавати кольори, форми, розміри предметів, знайомиться з просторовими поняттями (вище-нижче, ближче-далі). У дошкільному віці (3-5 років) відбувається активний розвиток дитячої пам'яті, уваги, мислення. Вихованці вчаться класифікувати предмети за різними ознаками, порівнювати, аналізувати та робити прості висновки. У 5-7 років формується логічне мислення, дитина починає використовувати сенсорні знання у повсякденному житті та підготовці до школи [3, с. 7].

Розвиток сенсорно-пізнавальної компетентності напряму залежить від ігрової діяльності, взаємодії з дорослими та сенсорного середовища (іграшки, матеріали для розвитку дотику, сприйняття кольорів, форм тощо). **Сенсорне виховання є основою для розвитку мовлення**, оскільки діти вчаться не тільки відчувати, а й називати, описувати та класифікувати предмети й явища [4, с. 25].

Розглянемо практичні підходи до розвитку сенсорно-пізнавальної компетентності дітей раннього і дошкільного віку. Передусім, це відбувається через сенсорні ігри та вправи, наприклад, ігри на сортування предметів за кольором, формою, розміром. Важливими для вихователів сучасних закладів дошкільної освіти є використання методик Монтессорі, блоків Фребеля, таблиць Декролі; активне залучення дітей до дослідження природи, матеріалів, текстур; маніпуляції з різними предметами, ліплення, малювання, конструювання (конструктори, мозаїки, пазли тощо); розвиток дрібної моторики через музику та ритмічні вправи, також через тактильні вправи (гра з піском, водою, крупами, природними матеріалами); експериментальна діяльність дітей під керівництвом вихователя (змішування фарб, зміна агрегатного стану води тощо) [5, с. 131].

Таким чином, сенсорно-пізнавальна компетентність у дошкільників формується в процесі активної взаємодії з довкіллям, і цей розвиток потребує системного педагогічного супроводу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Очевидною є необхідність пошуку нових інноваційних шляхів, методик та технологій формування сенсорно-пізнавальної компетентності дітей раннього і дошкільного віку. Тільки через створення сучасного сенсорно-пізнавального середовища та використання ефективних технологій можна підвищити інтерес дітей до навчання, розвинути їхню допитливість та закласти міцну основу для

подальшого інтелектуального зростання. Система сенсорного виховання в дошкільному віці має бути комплексною і спрямованою на розвиток усіх сенсорних каналів сприйняття. Опанування сенсорного досвіду передбачає використання різних способів навчання, що дозволяє дитині глибше засвоювати та аналізувати отриману інформацію.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovijkomponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Безсонова О. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Впроваджуємо оновлений Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2021. № 7. С. 3–7.
3. Брежнєва О., Машовець М. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі: акценти для педагогів-практиків. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9. С. 4–9.
4. Камінська О., Закревська А. Сенсорна інтеграція, або як допомогти кожній дитині. *Дошкільне виховання*. 2017. № 11. С. 24–29.
5. Мацола І. Особливості сенсорного розвитку дошкільників. *Діти з особливими потребами: від рівних прав - до рівних можливостей* : матеріали міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки і психології, Київ 7-8 жовтня 2021 р. / ред.: С. В. Кульбіда, Т. М. Костенко ; Ін-т спец. педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ, 2021. С. 130–132.

УДК 378.011.3-051:373.2]:616-083.98

Фазан Т. П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ОСНОВИ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено одну з актуальних проблем сучасності – підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти до надання домедичної допомоги. Автором наголошено на тому, що готовність вихователя надавати домедичну допомогу є невід’ємною складовою його професійної компетентності, що забезпечує безпеку дітей у закладі дошкільної освіти та сприяє формуванню культури безпеки в суспільстві. Запропоновано методичні підходи для домедичної підготовки майбутніх вихователів, включаючи теоретичні заняття, практичні тренінги, рольові ігри та сертифікатні курси.

Ключові слова: підготовка; майбутні вихователі; домедична допомога; заклад дошкільної освіти; діти дошкільного віку; невідкладні стани.

Постановка проблеми. Домедична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є ключовим елементом у формуванні професійної компетентності педагога. Робота вихователя передбачає тісний контакт з дітьми, які можуть опинитися у ситуаціях, що потребують негайного надання першої допомоги. У дошкільному віці діти схильні до підвищеного ризику травм, нещасних випадків і критичних станів через їхню фізичну активність, цікавість до навколишнього світу та недостатню обізнаність із правилами безпеки. Вихователі, які мають навички домедичної допомоги, здатні запобігти серйозним наслідкам у таких ситуаціях. Сьогодні ризики, пов’язані